

Společnost Franze Kafky se rozhodla za rok 2020 nominovat na Cenu Franze Kafky spisovatele Milana Kunderu. Světový ohlas jeho díla není zapotřebí zdůrazňovat, jeho nejúspěšnější a zároveň nejvýznamnější román *Nesnesitelná lehkost bytí* byl přeložen do 44 jazyků, spočítáme-li všechna vydání tohoto románu, dostaneme se aktuálně k číslu 427. Obdobného úspěchu dosáhl nejen svojí prozaickou tvorbou (deseti romány a jednou knihou povídek), nýbrž také divadelní hrou a čtyřmi esejistickými knihami. Ve své literární kariéře byl ověnčen celou řadou prestižních literárních cen (včetně Jeruzalémské ceny Jerusalem Prize for the Freedom of the Individual in Society v roce 1985).

Literární kvalitu, přesvědčivost a přímočarost románového sdělení můžeme ilustrovat již na obrovském úspěchu francouzského vydání románu *Žert* roku 1968. Tento román může být zároveň pádným dokladem, nakolik Milanu Kunderovi nejde pouze o experimentování s literárním tvarem, nýbrž také o konkrétní sdělení, které je zřetelně situováno do dějin. Přitom způsob, jakým se Milan Kundera vyslovuje k situaci lidské bytosti v dějinách, není veden nějakou předchozí tezí, nýbrž se přímo rodí z románového díla. Poznání, jež Milan Kundera svým dílem přináší, je nedílně spjato s formou románu. Nelze jej tedy formulovat jiným způsobem (politicky nebo filozoficky orientovaným esejem).

V díle Milana Kundery je přítomen silný důraz na životodárnost kultury a kulturní tradice: literární, výtvarné, hudební..., bez níž společnosti hrozí, že se stane obětí určité verze totality (technické, konzumní, politické) a ideologie. Dílo Milana Kundery se tudíž vyznačuje silným humanitním étosem. Již od začátků své tvorby je Milan Kundera bedlivě zaměřen na osud konkrétních lidských bytostí v pasti dějin. V rané eseji o Nezvalově poezii mluví o člověku odcizeném prudce se rozvíjející technikou, přitom poezie představuje určitý způsob, jak tomuto odcizení čelit. Ve hře *Majitelé klíčů* zase odhaluje hluboce zakořeněnou a traumatizující banalitu malichernostmi prostoupeného života, která se aktérům stává osudnou (zamezí jim vnímat podstatné). Přestože obě tato díla nepočítá Milan Kundera do své tvorby (nejsou publikována v definitivní podobě díla v Plejádě), je na nich patrná nejenom soustředěnost a konzistentnost Kunderova uměleckého gesta, nýbrž také jeho aktuálnost.

Dílo Milana Kundery není vázáno pouze na určitý kulturní region, z něhož vychází (české a střeoevropské literatury, francouzského osvícenství, tradice smíchové kultury...), neboť důslednou reflexí konkrétní existenciální situace míří k obecným otázkám spjatým s lidským údělem. Ať již se jedná o mladistvou tenzi k lyrice, které se poději zříká ve prospěch románového umění. V románech reflektuje lidskou časovost a proměnu vnímání života i světa se stárnutím hrdinů. Dále se věnuje nevyzpytatelným zákrutám lásky jako hry, ale také jako prostoru zcela intimního. Svým dílem soustředěně krouží nad nejružnějšími formami zaslepení. Svojí tvorbou vzdává hold osvobodivému gestu romanopisce a magickému poli snové zkušenosti. Právě těmito obecně lidskými tématy, která autor formuluje průzračným, jednoduchým, přitom ale netriviálním jazykem, strhává na sebe pozornost čtenářů bez ohledu na jejich věk, politické zřízení, kulturní tradici, historické zkušenosti a jazyk. O přitažlivosti,

sémantické nevyčerpatelnosti a netriviálnosti Kunderova románového díla svědčí také úsilí literárních vědců a kritiků, kteří se snaží pojmenovávat smysl jeho díla. Podávat výčet argumentů pro světový význam Kunderova literárního díla by nebral konce. Nepřehlédnutelná je přitom také Kunderova esejistická činnost, ať již ji věnuje střeoevropským autorům (Kafkovi, Musilovi, Brochovi, Gombrowiczovi...), nesamozřejmému osudu malých národů, malířství, hudbě, ideologii, kýči, zkušenosti emigrace, ale i připomínání a propagování českých spisovatelů ve Francii (Hrabala, Linhartové, Škvoreckého...). Pověstná je též jeho vážnost a odpovědnost, kterou pociťuje vůči uměleckému tvaru – v bedlivém dohledu nad překlady svých děl a v důrazu na vypracování definitivní podoby díla. Jedním z klíčových slov jeho esejistiky je bezpochyby dědictví, z něhož zaznívá starost, aby nedocházelo ke zrazování dědictví kulturního. Tato starost se projevuje i v dílčích detailních analýzách špatných (nevěrných) překladů děl Franze Kafky, stejně jako i v kritice kafeologie, v níž je dáována přednost privátnímu životu spisovatele (z něhož lze vytvořit určitý kult) před důslednou četbou literárních děl.

Význam Kunderova díla byl též zpečetěn v prestižní edici Plejády v nakladatelství Gallimard (2011), kde publikoval jeho definitivní podobu (bez básnických počátků, raných esejí, vančurovské monografie a dvou divadelních her – ovšem i tato díla si zasluhují pozornost, bez nich nelze důsledněji dílo Milana Kundery pochopit). Této cti se za života dostalo pouze několika málo spisovatelům, českému spisovateli pouze jedinému. Osobitost Kunderova spisovatelství a jeho neústupnost se projevila též v textové podobě této edice, kterou si vymínil – schází v ní biografie autora, textové varianty, přípravné náčrty a texty privátní povahy. Nakolik je Milan Kundera svobodným umělcem, který je odpovědný pouze svému dílu, ukázal též po vydání svého díla v Plejádě. Tehdy jako již žijící klasik sestoupil z piedestalu, aby napsal ještě jeden zcela nečekaný román *Slavnost bezvýznamnosti*. Tento román představuje – po *Nesnesitelné lehkosti bytí* – druhý vrchol jeho tvorby. Zároveň jím vytvořil pointu celého svého díla a opatřil jej novou obtížně rozluštitelnou šifrou.

Česká literatura jakožto literatura nesamozřejmá a malá si podle Milana Kundery vydobývá právo na vlastní existenci tím, že se žíví a inspiruje významnými díly evropské literatury, s nimiž se ovšem také poměruje. Milanu Kunderovi se dostalo cti, práva a zasloužené výsady, že byl přijat velkou kulturou francouzské literatury. Milan Kundera představuje tudíž též zprostředkovatele a prostředníka mezi malou a velkou literaturou. Nyní se v českém a slovenském vydání svého posledního románu *Slavnost bezvýznamnosti* (2.9. a 9.9. 2020) vrací – v opačném poloze kyvadlového pohybu ke svým domácím čtenářům. Byl-li kdysi tím, kdo na Západě zprostředkoval zkušenost střeoevropského spisovatele, vrací se nyní do vlasti, aby zprostředkoval implicitní dialog a symbiózu obou typů těchto zkušeností.

Posledním románem *Slavnost bezvýznamnosti*, vzhledem k předchozímu dílu sumarizujícím a přehodnocujícím, avšak také formálně odlišným, inovativním, magicky završuje své dílo v znepokojivě snové vizi z počátku 21. století.

Do posledního románu znělo Kunderovo dílo v rozličných četbách a mnohých interpretacích rozmanitou a mnohočetnou ozvěnou. Poslední román toto echo násobně zesiluje a bez konce vrací. *Slavnost bezvýznamnosti* jako rezonující a ozvučná deska dává tušit, že dílo Milana Kundery, ostře diagnostikující přítomné a jasnozřivě namířené do budoucnosti, bude nejenom dlouze doznívat, ale i v budoucích čtenářských návratech nově rezonovat a nečekaně znít.